

»DRAGØRS FREMME«

1887—1937

13. MARTS

Udgivet i Anledning af Foreningens 50 Aars Jubilæum.

Foreningen „Dragørs Fremme” stiftedes den 13. Marts 1887 og kan saaledes i Aar holde 50 Aars Jubilæum.

Da Foreningen stiftedes laa Dragør som en næsten regelmæssig Firkant af større og mindre Huse i gammeldags Stil, skudt op paa Strandbredden og avlet af Søen og dens rigt pulserende Liv gennem Øresund. —

Byens Liv var præget af Søfarten, af Livet ombord i de mange Skibe, som Byen ejede og som var en af dens væsentligste Erhvervskilder. — Lodseri, Fiskeri og Bjergning af Strandinger eller Grundstødninger hørte ogsaa med til de vigtigste Næringsveje paa den Tid. —

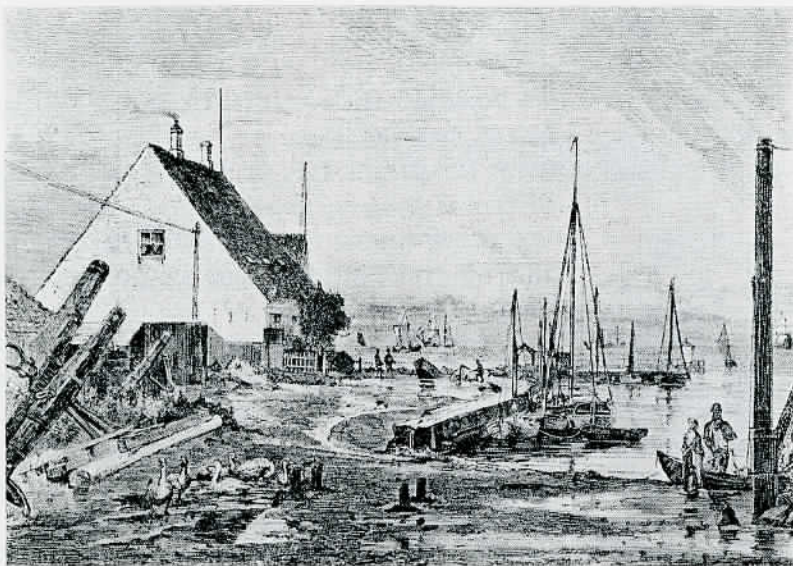
Byens Styrelse var en Rest af Aristokrati, den bestod af en Foged, der var selvskreven Formand og valgtes paa ubestemt Tid, samt fire Byforstandere, én for hver af de fire „Doenter” eller Kasser: Byens, Havnens, Skolens og Fattigvæsenets. Fogden havde Jordkassen under sig. Aar 1810 købte Byen af St. Magleby Kommune 200 Tdr. Land. — Byforstanderne valgtes for fire Aar, saaledes at der var en af dem paa Omvalg hvert Aar. —

Disse fem Skippere styrede saa at sige alle Byens Sager — paa Sømands Tro og Love og efter de gamle Vedtægter. — De indre Forhold prægedes af Livet ombord i Skibene, Byen blev et Samfund, der var sig selv nok. — Saa længe Søen gav rigelig Næring, — men kunde det vare ved?

En Fremmed, der kom til Byen, maatte stille sig dette Spørgsmaal — Kan det vare ved? Og videre stillede han sig et andet Spørgsmaal — Hvad skal Byen leve af, hvis Søen svigter den — ligesom Sildefiskeriet i sin Tid svigtede? —

Han fandt, at der laa betydelige Muligheder for Udnyttelse af Sol, Luft og Vand her i Hovedstadens Nærhed, men der manglede

noget i Retning af Skov, der fandtes næppe et Træ, undtagen i de indelukkede Smaahaver og Gaarde, og Byen havde mere end 200 Tdr. Land liggende, væsentlig til Græsning for de enkelte Gaardbrugeres Kreaturer. —

Dragør Havn 1877.

Den Fremmede henvendte sig til nogle af Byens ledende Mænd om at faa dannet en Forening med det Formaal at forskønne, gavne og fremme Byen, først ved Beplantning af dens nærmeste Omgivelser. — Der blev indbudt til Afholdelse af et offentligt Møde om Sagen, Mødet fandt Sted den 13. Marts 1887 og ved samme Lejlighed stiftedes Foreningen under Navnet „Dragørs Fremme“. —

Til den første Bestyrelse valgtes Gaardejer, Dyr læge F. J. Madsen, der af Bestyrelsen valgtes til Formand.

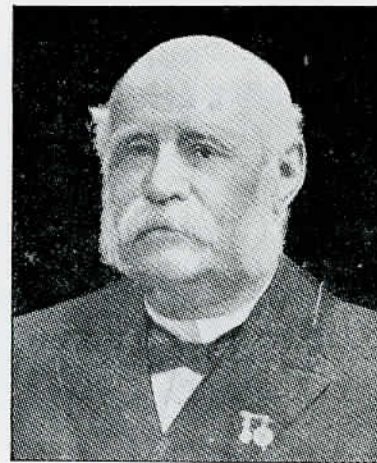
Postekspeditør Chr. Nicolaisen (Sekretær).

Fhv. Skibsfører C. P. Krause (Kasserer).

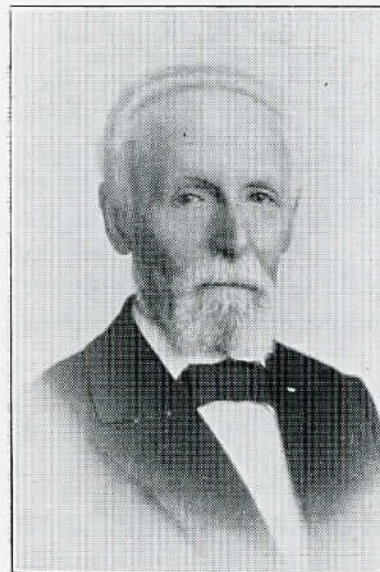
Førstelærer M. Esbensen.

Skibsreder H. D. Præst.

Foged J. P. Schmidt og Skibsfører M. Bacher valgtes af Kommunen til at tiltræde Bestyrelsen.

Dyr læge F. J. Madsen.

Førstelærer M. Esbensen.

Redaktør Chr. Nicolaisen.

REGULERINGEN AF VESTGRØNNINGEN

paatænkte allerede 1905, idet der underhandlede med Kommunen om at tilbyde Husejerne Jord til Haver foran deres Huse paa lette Betalingsvilkaar. Tilbudet fandt dog ikke stor Tilslutning hos Husejerne. Senere tog Kommunens Vejvæsen Reguleringen op til Gen-nemførelse. Foreningen paatog sig at plante to Rækker Lindetrær langs Østsiden af den brede Passage mellem Vejen og Husene. 1900 rejstes Spørgsmaalet om at faa Møddingskasserne omkring Byen fjernede.

„Højrup“ med Vælen 1900.

SPRINGVANDSANLÆGET

Den første Begyndelse hertil blev gjort i Aaret 1900. Det vedtoges paa Generalforsamlingen at beplante Terrænet omkring den lille Væle mellem Byen og „Sommerlyst“ eller „Højrup“ med Buske og anbringe en Stensætning om Vælen.

Der bevilgedes 100 Kr. til Boring efter Vand, da Kæret udtørredes om Sommeren, og 200 Kroner til Beplantning. Boringen førte ikke til noget, og da Vandværket traadte i Virksomhed, lod Foreningen anbringe et lille Springvand. Senere plantedes nogle høje Træer som Læ for Norden- og Vestenvinden. Pladsen reguleredes og der støbtes en Betonkumme for at holde paa Vandet. Med Indhegning havde Foreningen ofret over 5000 Kroner paa dette An-

læg. Beboerne omkring det klagede over, at de store Træer hindrede Udsigten og tog Luft og Lys fra deres Ejendomme. Foreningen maatte da atter i 1930 omregulere Pladsen, fælde Træerne og anlægge en Beplantning med blomstrende Buske. Med Fornyelse af Hegnet kostede denne Omordning over 2000 Kroner; hertil bidrog Amagerbanken med en Gave paa 1000 Kroner.

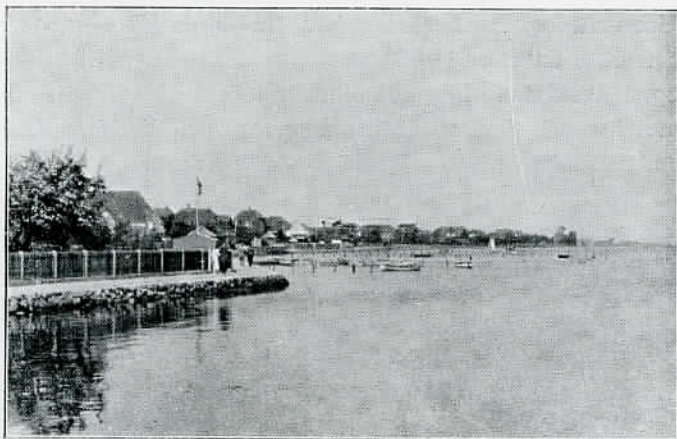

Vælen — Springvandet — i dets nuværende Skikkelse.

LØKKESTIEN (STRANDSTIEN MOD NORD)

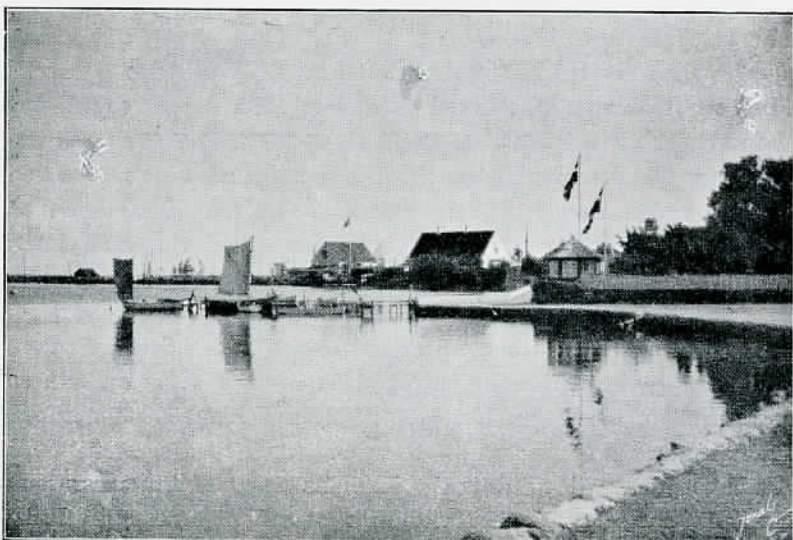
Den første Begyndelse hertil blev gjort 1906, da „Krogen“ bag Smedjen over til Dyrlæge Madsens Have blev opfyldt, ogsaa for at blive fri for den ildelugtende Tang, der altid laa her. Derefter beplantedes den gamle Anker-Oplagsplads foran Strandhotellet. Arbejdet paa Opfyldning af Strandkanten til Dyrlæge Madsens Have paabegyndtes 1916. De foreløbige Udgifter udgjorde 475 Kr. 1924 fortsattes Opfyldningen langs Haven og Løkken. Anlægget af selve Strandstien paabegyndtes, i 1924 anlagdes Stien til Pyn-ten, hvilket kostede Foreningen Kr. 3500,00, og i 1925 fra Pyn-ten til Fristranden, hertil gik Kr. 5400,00, hvoraf Kr. 1500,00 var frivillige Bidrag.

Anlægget førte til en Retssag, idet den frie offentlige Adgang langs Strandkanten var spærret af Villa „Osnok“, og flere af Villaejerne havde rykket deres Haver for langt ud mod Standen. Kom-

Strandstien.

munen tog Sagen i sin Haand og overdrog Højesteretssagfører Knutzon at føre den for Retten. Gennem „Amagers Historie“ var der skaffet en Del Materiale tilveje, som viste, at Hollænderbønderne gennem Tiderne havde haft Ret og Adgang til at tage Tang i Stranden og lægge den op paa Strandkanten, hvorved

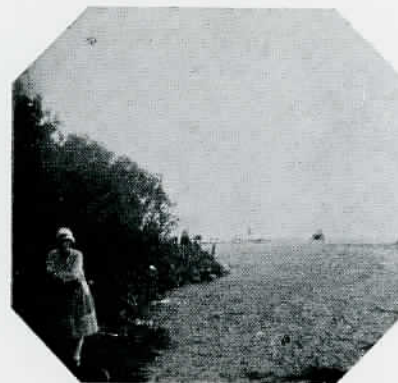
Strandstien.

denne altid havde været frit tilgængelig, dette bevirkede, at Byen vandt Sagen og Villaejerne maatte rykke deres Hegn tilbage.

STRANDEN VED WALLØES HAVN

Her paabegyndtes Opfyldning og Regulering af Kysten 1912, baade paa Nordsiden og Vestsiden af Havnen, hvor det var Hensigten, navnlig paa Vestsiden, at danne et Sandplateau. Udgifterne hertil beløb sig i Aaret 1914 til 826 Kroner, i 1915 til 400 Kroner.

Senere tilbød Foreningen at købe Havnen for 5000 Kr. og henlægge den under Kommunen, men Indehaveren, Grosserer Reves

Fluepapiret ved Walløes Havn.

Enke, forlangte Kr. 10,000 for Afstaaelsen, hvad Foreningen ikke mente at kunne gaa ind paa. Den almindelige Mening var, at Indehaveren ikke kunde faa Ejendomsret over det omkring Havnen opfyldte Strandareal. Det viste sig imidlertid, at Indehaveren ved at ansøge Indenrigsministeriet fik Ejendomsret over det.

Opfyldningen af Stranden paa den vestlige Side af Havnen har Foreningen stadig fortsat og ofret betydelige Pengemidler paa, indtil 1930 Kr. 2500,00, og ialt over Kr. 4000,00.

MANGE ANDRE OPGAVER.

Paa Foranledning af Førstelærere M. Esbensen og C. C. Petersen støttede Foreningen Aabningen af en Aftenskole for den konfirmerede Ungdom i Dragør i Vinteren 1906.

1907 rejste Foreningen en Protest mod de altfor høje Banetakster, der var planlagte, hvad ogsaa førte til en foreløbig Nedsættelse af Taksterne.

1908 udvidedes Anlægget med „Dalen“ paa den østre Side af Hovedalléen.

I Aarene 1907—1910 ydede Foreningen betydelige Tilskud til Alderdomshjemmet og Menigheds-Sygeplejen i Dragør.

Mindehøjen i det gamle Anlæg.

Af mindre Opgaver løstes en Del i disse og følgende Aar, saaledes kan her nævnes Beplantning og Indhegning af Pladsen foran P. Jansens Gaard paa Kongevejen (1905 og 1922).

Omordningen af Kastaniealléen og Anbringelse af en Mur- og Jernport som Hovedindgang til Anlægget.

Beplantning med fritstaaende Træer i Engene, samt Opførelse af Stenhøjen Nord for Blushøjen i Anledning af Foreningens 25 Aars Jubilæum. Paa en Kreds af store Sten anbragtes de første Bestyrelsesmedlemmers Navne.

1920 skænkede Foreningen 2500 Kroner — Halvdelen af Festens Overskud samme Aar — til Amagermuseet til Hjælp til Museumsgaardens Ombygning.

1922 tog Foreningen — sammen med Kommunen — Del i Udgifterne til Byens Udsmykning i Anledning af Kongens og den hollandske Dronnings Besøg i Dragør og St. Magleby, med cirka 600 Kroner.

1923 skænkede Foreningen til Kommunalbestyrelsens Mødesal et Maleri, malet af Marinemaler C. Mølsted, forestillende „Byens Baad gaar ud til et grundstødt Skib“. Billedet kostede Kr. 3500,00. (Ses i Baggrunden paa Billedet af den nuværende Bestyrelse).

1929 ydede Foreningen et Tilskud paa Kr. 1600,00 til Boldklubens Udgifter til Idrætsparken.

Ogsaa til Dragør Museet har Foreningen ydet et Tilskud, stort Kr. 500,00.

Havnepladsen i Dragør med det gamle Kompagnihus, der nu er Museum.

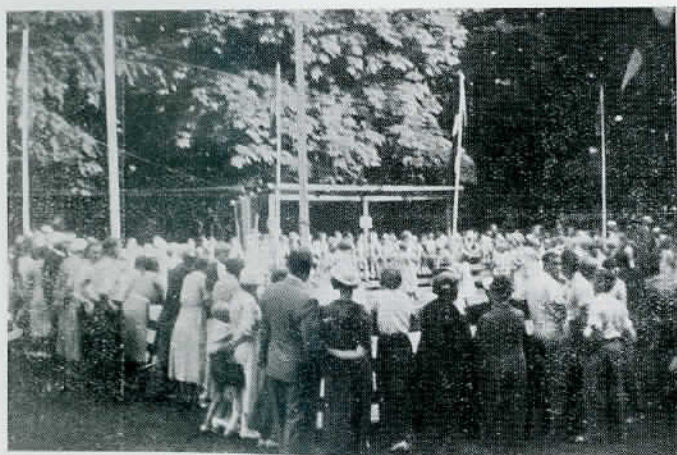
MINDETAVLEN OG KIRKEGAARDSHEGNET.

Efter Opfordring fra flere Sider deltog Foreningen 1927 i Tilvejebringelsen af en Tavle paa Kirkens østre Ende med Navne paa Sømænd fra Dragør, der var blevne borte paa Søen. Der blev indsamlet Navne paa Skibsførere, Styrmand og andre Søfarere, der gennem de sidste Menneskealder havde fundet deres Grav i Søen eller i det Fremmede. Der blev ikke Brug for Foreningens Bidrag 200 Kroner, da de private Gaver var tilstrækkelige til Tavlen Udarbejdelse med Navne og Aarstal, og Kirken lod den sætte op.

1929 købte Foreningen Jerngitteret, der stod omkring den gamle Frimurerloge i København til Anbringelse som Hegn om Kirkepladsen paa den nordre og østre Side, dette kostede med Optagelse, Transport og Opsætning ca. 4000 Kroner. Kommunen betalte Opfyldning og Udvidelse af Gangstien.

AMAGERBANENS TAKSTFORHØJELSE.

I November 1929 rejste Foreningen sammen med Kommunalbestyrelsen en Protest mod Amagerbanens foreslaaede Indskrænkning af Toggangen og Togenes Erstatning med Rutebiler med betydeligt forhøjede Persontakster, navnlig for Maaned- og Aarskort. Der afholdtes flere Møder, vedtoges Resolutioner og Henvendelser til Amtet og Ministeriet med 1010 Underskrifter, overbragt ved en Deputation. Det førte til, at Prisen for et Maanedskort nedsattes fra Kr. 22,75 til Kr. 18,20, hvorved de faste Rejsende fra Dragør sparede mindst Kr. 15,000,00 om Aaret. Foreningens Formand, Hr. Wieders, nedlagte et stort Arbejde i denne Sag, den samme Opofrelse og Energi, som han udfoldede ved Foreningens aarlige Fester, og det var naturligt, at der blev afholdt en Fest for ham i Anledning af hans 25 Aars Jubilæum som Formand i 1930.

Omkring Børnedansen paa en Festdag i Anlægget.

FORENINGENS INDTÆGTER

Langt den største og væsentligste Del af Foreningens Indtægter har været Festoverskudet, det har været en stadig stigende og rigt strømmende Kilde til Fremme af de mange Interesser og Formaaler, Foreningen efterhanden tog op.

I de fire Tiaar fra Midsommerfesternes Begyndelse 1895 til 1935 har Overskudet været ialt ca. Kr. 130,000, en betydelig Sum.

i Forhold til Medlemskontingentet, der i det samme Tidsrum — de 40 Aar — har været godt Kr. 14,000. Det bør fremhæves, at der af Byens Beboere, Landliggere og Fremmede er skænket mange og betydelige Gaver til Festernes Tombolaer, hvad i høj Grad har bidraget til det store Overskud, og mange Mennesker, foruden Bestyrelsen, har lagt et betydeligt gratis Arbejde ved Festerne.

Graver Peter Lars Jensen.

ANLÆGETS VEDLIGEHOLDELSE OG UDVIDELSE

Ogsaa indirekte har Foreningen givet meget Arbejde og Fortjeneste til mange af Byens Folk. Alene til den aarlige Vedligeholdelse, Fornyelser og Udvidelse af Anlægget er udbetalt Kr. 44,000 i Tidsrummet fra Beplantningens første Opvækst 1892 til 1935. Ikke faa af Byens Arbejdsfolk har haft en, om end lille, aarlig Fortjeneste, som de har kunnet regne med. I saa Henseende kan nævnes fhv. Graver paa Kirkegaarden Peter Lars Jensen, der var med til at grave de første Spadestik, da Anlægget paabegyndtes og Jorden maatte kulegraves. I alle de 50 Aar, Anlægget har været til, har Peter Lars Jensen været dets betroede Mand og Leder af Arbejdet med dets Vedligeholdelse.

DRAGØRS JUBILÆUM

Omkring 1930 var det 500 Aar siden den første faste Bebyggelse paa Dragør fandt Sted — uden at der kan nævnes nogen bestemt Dato for Overgangen fra Markedsboder til fast Beboelse. I den Anledning afholdt „Dragørs Fremme” i 1931 sammen med Turistforeningen og Boldklubben og støttet af Kommunalbestyrelsen en større Midsommerfest end sædvanlig. Festen tilrettelagdes som en

Kongeparret paa Festpladsen,
omringet af Dragør Borgere og Optogets Medlemmer.
Fabrikant Wieder. H.M. Kongen.
Overlærer C. C. Petersen. H.M. Dronningen. Kaptajn Agerlin.

saavidt muligt naturtro Gengivelse af en Markedsdag paa det gamle Hanseleje; der byggedes og indrettedes lange Rækker Boder paa Festpladsen, hvor der blev drevet Handel og Haandværk, Spil og anden Markedsforlystelse.

Som Indledning til Festen ankom et til dette Øjemed indrettet Hanseskib, der gik ind i Havnen med Stettins Foged, „Kaufleute”, og andre Markedsgæster ombord. Ved Landgangen samledes de med andre Stæders, ogsaa danske Byers Øvrighed og Folk. Stettins Foged oplæste Móten — Stadens Vedtægt for Markedet og Fiskeriet. Derefter sluttede Selskabet sig sammen i et Optog, der spa-

serede gennem Byen til Festpladsen i Anlægget. Kongen og Dronningen med Følge, der var kommen herud i Biler, kørte i Spidsen for Optoget og overværede en Del af Festen. Denne var vellykket, overværedes af ca. 20,000 Mennesker og gav et stort Overskud, over Kr. 10,000,00.

Aaret i Forvejen havde Foreningen ogsaa afholdt en større Fest med et historisk Optog; det var til Minde om Hollændernes Indførelse og den deraf følgende specielle Amager Kultur. Kong Christian den 2. med Følge gik i Land paa Dragør og gav her Hollænderne deres Privilegium, som ogsaa omfattede denne By. I Spidsen for et stort Optog af Borgere og Bønder i Nationaldragter red „de Kongelige” gennem Byen til Festpladsen, hvor Toget opløstes.

Festpladsen i „Anlægget” ved Vintertid.

BESTYRELSENS MEDLEMMER

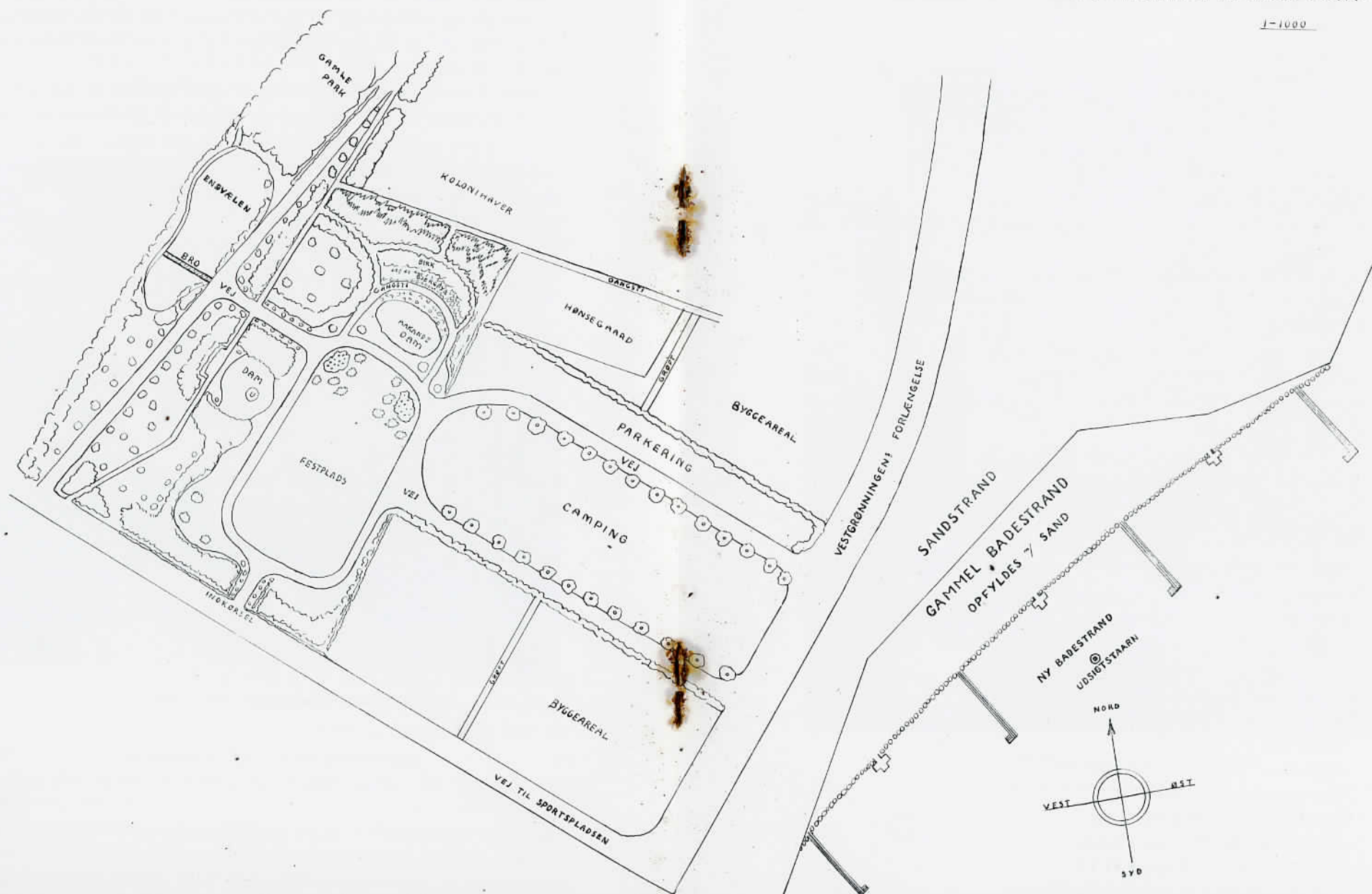
Følgende har været Bestyrelsesmedlemmer i de tilbagelagte 50 Aar:

Gaardejer, Dyrlæge F. J. M a d s e n, Formand 1887—1905, derefter Æresmedlem.

Førstelærer M. E s b e n s e n, Kasserer 1889—1925, derefter Æresmedlem.

SITUATIONSPLAN OVER DRAGØR STRANDPARK.

J-1000

Dragørs Fremmes Plan til Regulering af Stranden i Forbindelse med den nye Strandpark (omtalt Side 24).

Postekspeditør, Redaktør Chr. Nicolaisen, Sekretær 1887—
1889, 1895—1900, 1917—1934, derefter Æresmedlem.

Skibsrheder H. D. Præst, 1887—1895.

Fhv. Skibsfører C. P. Krause, 1887—1890.

(Disse dannede Foreningens første Bestyrelse).

Lods Harry Andersen, 1889—1918.

Lods Carl Petersen, 1891—1895.

Lods Isbrandt Palm, 1895—1909.

Lods Jens Theisen, 1900—1922.

Fabrikant W. Wieder, Formand fra 1905.

Lods H. P. Greisen, 1909—1930, Formand for Kommunalbestyrelsen.

Lods Carl Steffensen, 1923—1927.

Prokurist Johs. Schmidt, Kasserer 1925—1927.

Kontorchef Corn. Petersen, 1927—1933.

Fhv. Skibsfører P. Theisen, Kasserer, 1929—1932 og fra 1934.

Kasserer E. Worm, Kasserer fra 1932.

Galvanoplastiker Edgar Jørgensen fra 1920.

Grosserer A. Laursen, 1931—1932.

Bogholder Hugo Hansen fra 1935.

REPRÆSENTANTER FOR KOMMUNALBESTYRELSEN

Foged J. P. Schmidt, Medlem af den første Bestyrelse.

Fhv. Skibsf. M. Bacher, Medl. af den første Bestyrelse.

Foged C. W. C. Lund.

Skibsfører J. O. Blaes.

Lods Chr. Greisen.

Købmand A. P. Schmidt.

Gaardejer P. Jansen.

Skibsfører Egbert Schmidt.

Gasværksbestyrer Møller.

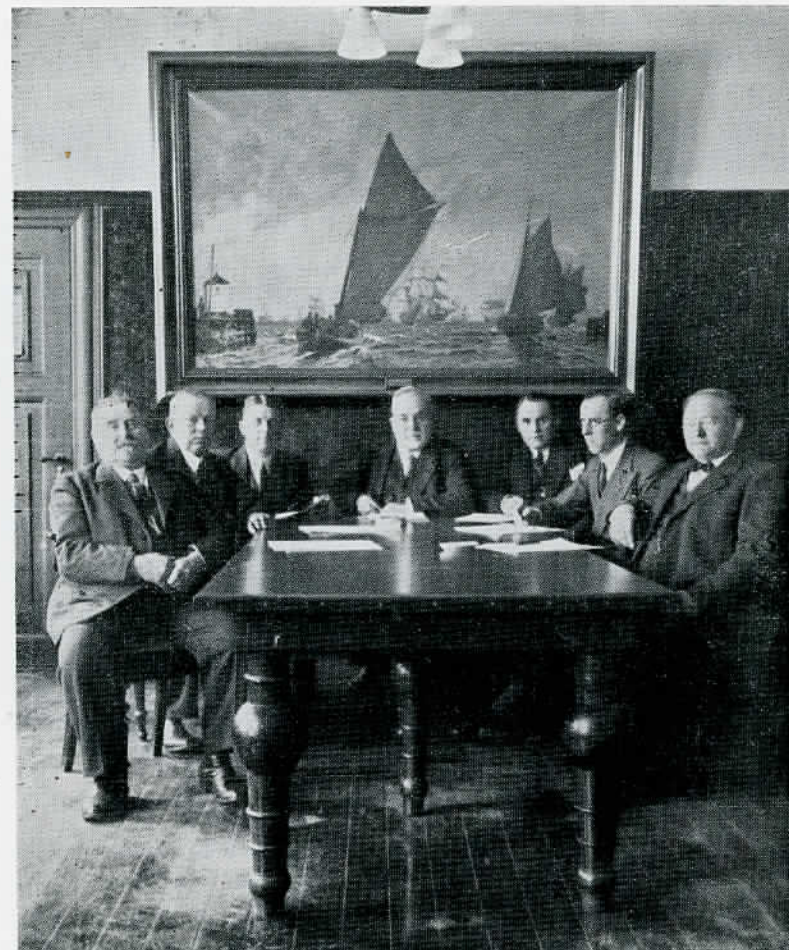
Overlærer C. C. Petersen.

Postpakmester S. Jensen.

Skibsfører H. S. Palm.

Galvanoplastiker Edg. Jørgensen.

Kontorchef Corn. Petersen.

Bestyrelsen tilrettelægger 50 Aars Jubilæet.

Wilhelm Wieder, Formand.

Einar Worm.
Peter Theisen.
Hans Palm.

Edgar Jørgensen,
Hugo Hansen.
Sigfred Jensen.

DEN NYE STRANDPARK

I Sommeren 1929 drøftede Foreningen Planer til et nyt Anlæg i Engene og vedtog at rette Henvendelse til Kommunalbestyrelsen om at faa overladt et Stykke af Engene mellem Kolonihaverne og Idrætsparken til et Parkanlæg. Der forelaa samme Aar en Plan udarbejdet af Havearkitekt Rud. Jørgensen, Kastrup, til en saadan Udvidelse af Beplantningen. Planen tilstilledes Kommunalbestyrelsen sammen med en Redegørelse af, hvordan man ifølge E. Worms Forslag havde tænkt sig dennes Sammenkædning med Byens Udvidelse mod Syd langs Stranden.

De første Beplantninger i Strandparken.

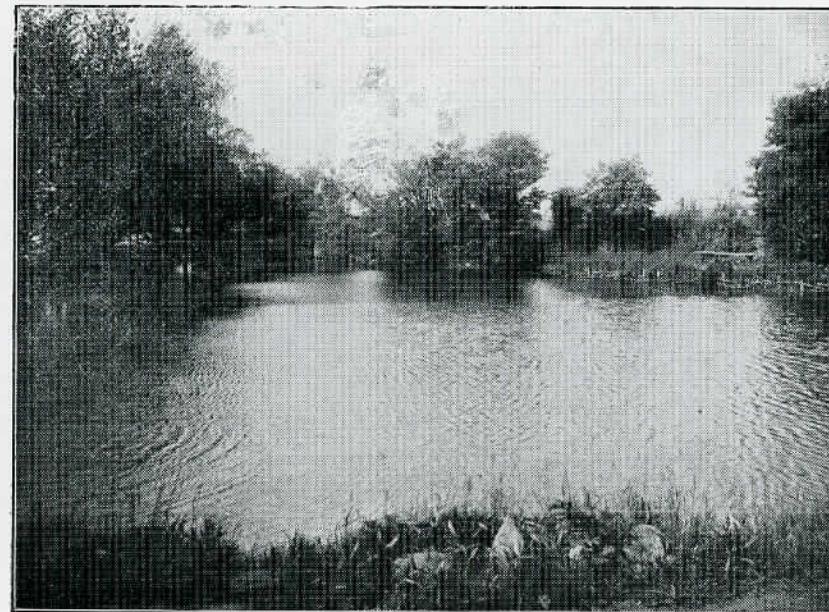
Krogen mellem Walløes Havn og Blegen opfyldes efterhaanden til et stort Sandareal (Fluepapir) til Afbenyttelse for de badende. Østsiden af Blegen her holdes fri for Teltlejre. En Hovedvej tænkes anlagt i Fortsættelse af Vestgrønningen, over Blegene og Engenes sydlige Del til Krudttaarnsvej. Hele Vejen holdes fri og ubebygget mod Strandsiden. Den fører ud til det nye Anlæg og Idrætsparken, og der kan blive en Del Villagrunde paa Vestsiden af Vejen.

Chr. Nicolaisen.

DET NYE ANLÆG

Det var et meget risikabelt Foretagende for Foreningens Økonomi, fordi Beplantningen maatte foretages paa een Gang og ikke, som det hidtil havde været Skik, først at samle Pengene sammen, forinden et Foretagende blev paabegyndt.

Men der var ingen Vej udenom.

Engvælen. Her mødes det gamle og ny Anlæg.

Man frygtede imidlertid for, at Sommerfesterne, som er Foreningens økonomiske Basis, om nogle Aar ikke mere kunde afholdes i det gamle Anlæg, og da et Medlem af Bestyrelsen tilbød Foreningen et Laan paa 6000 Kroner, der først skulde tilbagebetales i Løbet af 10 Aar, tog man imod dette Tilbud og paabegyndte Arbejdet med det nye Anlæg.

To Trediedele af det Foreningen overladte Areal, $5\frac{1}{2}$ Tdr. Land, bestod af de gamle Lergravshuller. Her havde Byen i sin Tid gravet Ler til at opkline Husvæggene med. Forinden der kunde tænkes paa at plante, skulde de dybeste af disse Huller fyldes, og for at skaffe al den Mængde Jord, maatte der graves et Par store Vanddamme.

Arbejdet blev paabegyndt i Efteraaret 1931. Til disse Jordarbejder og Afstikning af Vejene medgik 8000 Kroner. Foraaret 1932 kom og Beplantningen blev foretaget. Udgifter til Beplantning og Færdiggørelse af Anlægget var det andet Aar 6000 Kroner, men takket være Sommerfesten og private Tilskud kunde vi allerede næste Aar begynde at betale af paa Gælden, og i Løbet af 3 Aar tilbagebetalte Foreningen de 6000 Kroner.

Anlægget staar Foreningen nu i 20,000 Kroner.

Saaledes saa de 5½ Td. Land ud, hvoraf „Dragørs Fremme“ nu har skabt Strandparken.

Det var et meget vanskeligt Stykke Jord, der var ingen Vandafløb, og det haarde Lerunderlag gjorde Jorden kold og sur; det har kostet mere Arbejde, end nogen Udenforstaaende tror med at bringe den i Kultur. De første 2 Aar var vi glade for at der var saa faa, der kom i Anlægget, det saa ofte trøstesløst ud, men Arbejdet faar sin Løn, og vi kan med Stolthed fremvise mandshøje Birke- og Fyrretræer, der blev plantet som smaa for 5 Aar siden. Kom selv ud i det nye Anlæg og se, hvor stor Bevoksningen allerede er. For 5 Aar siden var der kun en Eng. Den i 1935—36 anlagte Vej fra Anlægget til Badeetablisementet og Gangstien herfra langs

Bleggrøften, som forbinder denne med Vestgrønningen, skabte en god Forbindelse med Byen. Resultatet har vist sig i større Besøg i Anlægget.

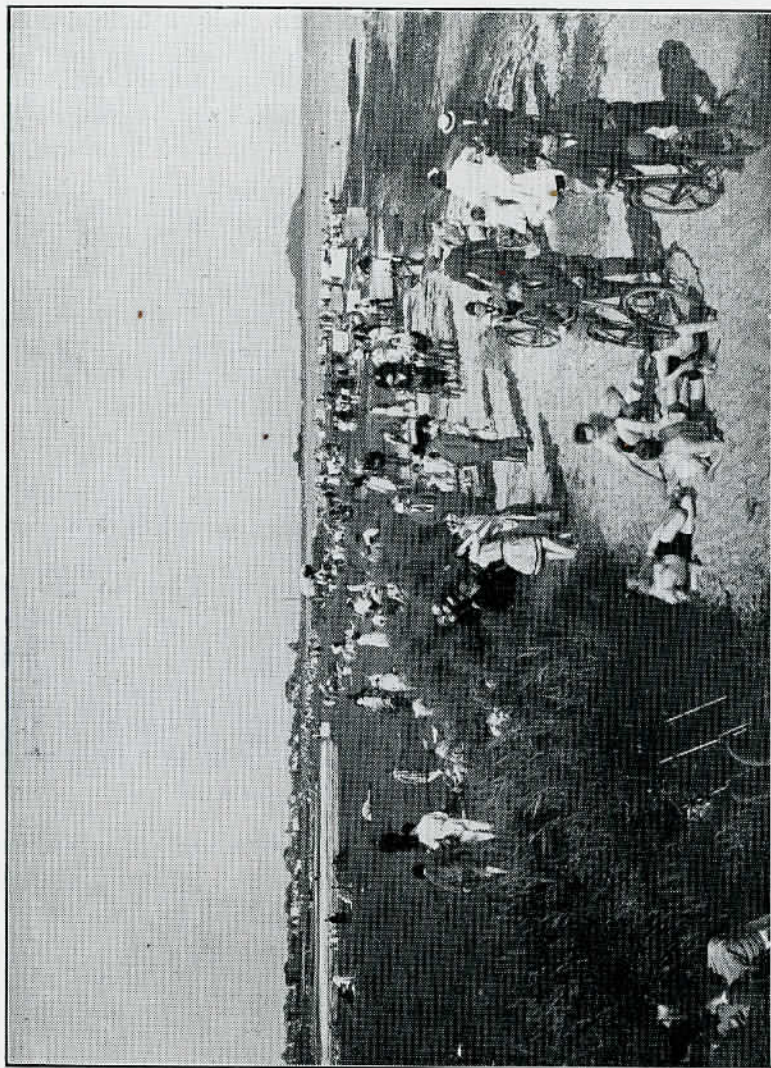
I 1932 var alle Aviser opfyldt af Beretningen om det nye Lejr- og Badeliv. Det eneste Sted i Københavns Nærhed, hvor det den Gang i nogen Grad fandt Sted, var Dragør. Foreningen havde jo i sin Plan over Anlægget ogsaa skitseret Planen om Udvidelse mod Syd i Forbindelse med Badestrandens Regulering. Edgar Jør-

De første Spadestik til Strandparken.

gensen havde i den Anledning plejet Underhandlinger med Medlemmer af Københavns Kommunalbestyrelse. Forinden var vi dog nødsaget til at fremskaffe Prisberegninger, og vi vilde ikke foretage os noget før Sommeren 1932 var overstaaet, men da Resultatet viste, at Foreningen økonomisk havde fast Bund under Fødderne, lod vi foretage Beregninger efter den allerede i 1929 udarbejdede Plan. Det drejede sig om at danne et Sandareal paa 10,000 m², heri var det gamle Fluepapir medregnet, og der krævedes 5600 m³ Sand for at højne hele Arealet ½ Meter over daglig Vande.

Fra tidligere Arbejder vidste vi, at vi ved Lavvande kunde faa en Mængde Sand kørt billigt ind fra nogle smaa Sandrevler, der

Paa Dragør Strand i 1931.

Fiskedammen i Strandparken.

laa udenfor den lovbealede Afstand, og der skulde ogsaa søges Tilbud paa, hvad det vilde koste at pumpe Sand ind fra Sandrevlen. Stensætningen vilde ogsaa koste noget, saaledes at man var nødsaget til at regne med en Udgift paa Kr. 20,000 ialt. Desværre blev Beregningen først færdig den 2. September 1932, da der maatte gaa et stort Niveleringsarbejde forud. Af denne Grund blev Invitationen til københavnske Borgerrepræsentanter om at se paa Friluftslivet i Dragør udsat til Foraaret 1933, og dengang var det allerede for sent.

Vi vidste, at Carlsberg Fondet interesserede sig for det nye Friluftsliv, og vi havde det Held, at en Ven af Foreningen, der var godt kendt med Forholdene, paatog sig at undersøge Mulighederne for at opnaa en Støtte til vort Foretagende. Efter at have talt med Vedkommende, der nærmest tog sig af lignende Sager, kom han tilbage med en Koncept til et Andragende, hvori vi søgte om et Tilskud paa Kr. 20,000, det var dog ikke afgjort, at vi fik hele Summen, men saa kunde der søges senere, naar Foretagendet først var i Gang, noget bestemt kunde han ikke love, da Afgørelsen helt og holdent laa i Carlsberg Fondets Haand. Da det jo ikke var nød-

vendigt straks at opfylde hele det gamle Fluepapir og Campingpladsen heller ikke var disponibel med det samme, vedtog man at paabegynde Arbejdet, hvis vi opnaaede et Tilskud paa Kr. 10,000.

Det kom os derfor meget ubelejligt, at der henad Vinteren fra anden Side blev aabnet en voldsom Bladkampagne for at faa oprettet et stort Friluftsbad i Dragør. Dette førte til, at vi modtog vort Andragende tilbage med Bemærkningen om, at vi havde søgt

Formanden paa sin daglige Inspektionstur mellem den unge Beplantning i Strandparken.

under falske Foregivender, idet vi fremstillede Sagen som helt filatropisk, uden Fortjeneste for nogen; men nu fremgik det af Bladmeddelelser, at det skulde udnyttes til privat Fordel. Vi svarede selvfølgelig, at det var to forskellige Sager, men Haabet om Støtte til vort Forslag var rykket helt udi det uvisse.

Da Bestyrelsen skulde tage Stilling til Sagen, var vi i en vanskelig Situation. Einar Worm og Cornelius Petersen vilde have, at vi skulde arbejde videre paa Sagen. Cornelius Petersen og Emil Petersen var jo ogsaa de to eneste af Kommunalbestyrelsens Medlemmer, der ikke stemte for Koncessionen til Badekonsortiet. Jeg selv veg tilbage for det økonomiske Ansvar. Naar Støtten fra Offentligheds Side skulde svigte, var Foreningen ikke stærk nok til at løfte Sagen; men det var med Sorg i Sind, at vi opgav mangeaarige Drømme om at samle Anlæg og Fluepapir til en Enhed.

Fra adskillige Sider tales der om, hvorfor Kampen ikke blev optaget, medens Tid var, men bagefter er alle kloge. Bladkampagnen — og i Særdeleshed Agitationen i Dragør — var saa mesterlig tilrettelagt, at man maa beundre dens Dygtighed. Arbejderne haabede paa store Arbejdsmuligheder i Fremtiden, Handlende, Hotelværter og Husejerne beredte sig paa at modtage deres Del af de mange Penge, som det mondæne og købekraftige Publikum, der i Tusindtal vilde komme til Dragør, skulde lægge herude. Jeg er overbevist om, at hvis der dengang var bleven foretaget en Afstemning om Sagen, havde tre Fjerdedel af Dragørs Beboere stemt for Koncessionen. Foreningen indskrænkede sig derfor til at drage Omsorg for, at der til Stadighed blev fri Udsigt til Søen fra det nye Anlæg og at anmode Kommunalbestyrelsen om at sikre Befolkningen den mest mulige fri Adgang til Terrænet og paavise dens absolutte Ret til fri Passage langs Stranden. Forsøg, der i den første Tid blev gjort fra Konsortiets Side paa at indskrænke denne Ret, blev med Held tilbagevist af Foreningen.

Desuden opnaaede Foreningen efter indtrængende Forestillinger at sikre det Areal, der ligger i lige Linie trukket fra Vestgrønningen til Stranden, da vi holdt paa, at Foreningen havde anvendt mange Penge paa det saakaldte Fluepapir, og at det var urimeligt, at Konsortiet fik Raaderum over dette. Vor Henstilling blev, efter megen Modstand fra Badekonsortiet, der mente at have Ret til alt Areal, der laa Syd for Konsortiets Skel lige ned til Walløes Havn, taget til Følge.

Fra flere Sider fremstilles Sagen saaledes, at Byen har fraskrevet sig alle Rettigheder til Arealet, men det passer ikke, en vaagen Kommunalbestyrelse kan absolut sørge for, at Befolkningens gamle Rettigheder ikke trædes for nær, det vigtigste er den frie Færdsel langs Stranden, og den af Kommunalbestyrelsen i Efteraaret foretagne Fredning af Strand-Engene fastslaar yderligere Befolkningens gamle Rettigheder.

MIDSOMMERFESTERNE I ANLÆGET.

Disse rummer mange glade Minder fra min Ungdom, jeg har deltaget i dem alle. Hvis jeg vilde fortælle Erindringer lige fra den Tid, da Købmand Edv. Ravn var Cirkusdirektør og til Nutiden, vilde det optage flere Sider, men jeg ved, at mange foruden mig

er glade for, at de har været med til, at Festerne blev vellykkede, og Resultatet, et Nettooverskud paa Kr. 130,000 beviser, at Arbejdet ikke har været forgæves.

At fremdrage nogle enkelte iblandt de mange, der har ydet deres Bistand, er ugørligt, kun maa det bemærkes, at en betydelig Del af Overskudet stammer fra Tombolaen, hvortil en Damekreds har fremstillet en stor Del af de mere værdifulde Bortlodnings-Genstande, der sammen med indkomne Gaver fra Foreningens Venner giver det reelle Overskud, og at staa i Tombolaen ved en Sommerfest er ikke saa lidt opofrende, selv om det er for en god Sag.

Hele Foreningens økonomiske Basis staar og falder med Sommerfesterne, og det kan ikke skjules, at det er blevet vanskeligere at skaffe et godt Overskud, dels fordi Foreningen ved Arrangementet mangler tilstrækkelig Tilslutning fra Ungdommen, der helt naturligt har mere Tilknytning til Havnefesterne, hvis Overskud netop støtter de Formaal, som Ungdommen hylder, men heldigvis lader det til, at der er nok til begge Formaal.

Værre bliver det, naar det bliver Skik, at enhver Restaurant i Dragør skal have sin Sommerfest, der med Brask og Bram bliver slaaet op i alle Blade.

I 1936 var der 7 Sommeffester i Juli og August Maaned til Fordeel for et eller andet Formaal. Uden at komme ind paa de eventuelle Overskud ved disse Fester, kan man vist godt forstaa, at for mange Fester virker splittende, og Folk bliver bluffede og ad Aare vil det gaa ud over de 2 Fester, der virkelig har Rod i Befolkningen.

For nogenlunde at holde Anlægget vedlige, har vi hidtil anvendt omkring 2000 Kroner aarlig i Arbejdsløn, helst skulde der mindst bruges 3000 Kroner, og for at Anlægget altid skal være soigneret og i tip top Stand, saaledes som Anlægene i København, udfordres der en meget større Sum, som Foreningen aldrig vil kunne skaffe. Det gamle Anlæg er nu nærmest en lille Lund og forlanger ikke megen Pasning, det nye Anlæg falder bedst sammen med den frie Natur, naar Træer og Buske nogenlunde faar Lov til at vokse som de vil.

Jeg mindes endnu det nyplantede Anlæg, som jeg saa det i 1888. Det er mærkeligt at tænke sig, at man oplever at de smaa Bøgeplanter er blevet til prægtige Træer og nu danner en hel Lund. Der siges, at den der planter et Træ, planter for Fremtiden, men det

En Spadseresti i det gamle Anlæg.

passer heldigvis ikke altid; for mit Vedkommende har jeg haft den Glæde at se mange smaa Træer, som først ikke vidste, om de vilde gro eller ej, nu breder deres Kroner højt til Vejrs.

Den store Forandring, der er sket i Aarenes Løb, ses af det gamle Regnskab fra 1888—89 over Beplantningen af det gamle Anlæg:

Allétræer og Planter har kostet	Kr. 505,18
Jordarbejde: Alle Steder, hvor der er samlet	
Beplantning blev kulegravet	- 492,43
Hegn omkring Anlægget	- 243,85
	Kr. 1241,46

Med andre Ord: Beplantning af Anlægget, 2 Alléer og Gange, ialt over 3 Tdr. Land, kostede Kr. 1241,46. I Nutiden udfordres der helt andre Summer for sligt et Arbejde.

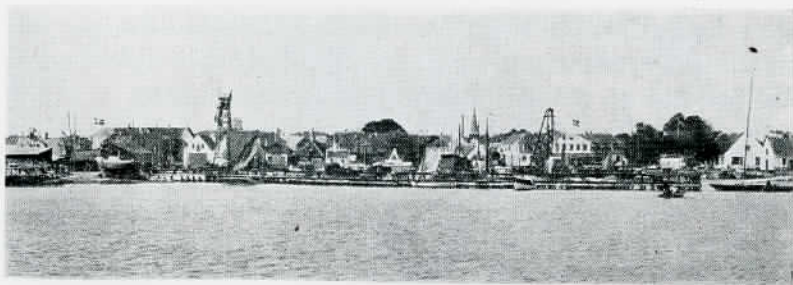
„Dragørs Fremme” har sin Rod i en stærk og sund Bypatriotisme, som bunder i Byens Fortid, dens Beliggenhed og ejendom-

Alléen i det gamle Anlæg i Vinterdragt.

melige Skønhedsværdier. *Det er vanskeligt at analysere, hvad det egentlig er, der gør Dragør saa tiltalende for nogle, hvorimod der er dem, der intet føler eller ser af Dragørs Ejendommeligheder.

Den første Gang jeg nærmede mig Dragør, var det ligesom om jeg aandede lettere, Luften blev en anden, og det samme føler jeg

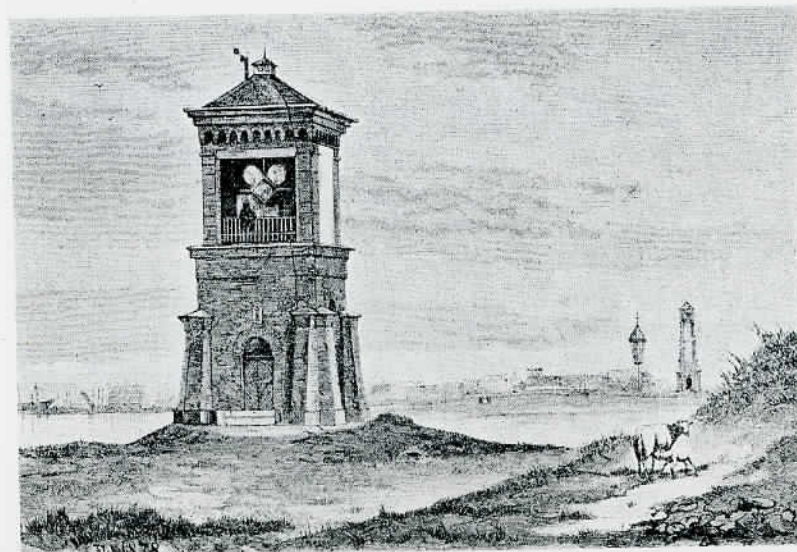

Dragør fra Søsiden.

endnu, hvergang jeg kommer hjem fra København; men det jeg følte stærkest var den frie, store Udsigt man fra Dagvognen havde over Vestgrønningen. Dengang kunde man med Rette sige Grønningen, da var det en Grønning, hvorigennem der løb en Vej. Mod Syd saa man Søen og mod Nord lave Marker og Enge uden nogen som helst Bebyggelse.

Vestgrønningen i gamle Dage.

Fristranden i gamle Dage.

Denne Stemning er gaaet tabt, det førte Tiden med sig, og føles sikkert heller ikke af Ungdommen. Forandringen Nordpaa falder godt ind i Stemningen, Udviklingen passer i Lads-kabet, man føler Ro og Hygge ved at gaa langs de nye Villaveje, og Stien langs Søen er en Skønhedsaaftenbaring; de mange Huse og smukke Haver viser, at Beboerne elsker den Plet, de har bygget paa, og hvis de ikke allerede er det, vil i ethvert Tilfælde Ungdommen blive gode Dragør-Bypatrioter. Den lette Adgang langs Strandstien til Havnen, Byens Hjerter, gør sit dertil.

Vestergrønningen nu i Vinterdragt.

Den Ejendommelighed, at aabne Fælleder naaede lige ind til Byen, maatte gaa tabt for Vestergrønningen, men siden Kommunen har reguleret den, flyttet Træer og lagt Fliser, er det en virkelig smuk og harmonisk Afslutning om den gamle Del af Byen, og hvad der er tabt, kan i fuldt Maal genvindes ved den Opfyldning, Kommunen har foretaget langs Strandlinien; her naar atter den grønne Fællede lige ind til Husrækken og forener Byen med Land og Sø paa en naturlig Maade. Naar Opfyldningen ad Aare naar Walløes Havn og stadig faar Lov til at ligge hen som aaben Fællede, vil der her atter skabes den Stemning, som afdøde Maler Viggo Johansen tolkede saa mesterligt i nogle af sine Malerier.

Jeg vil kun slutte med Ønsket og Fremtidshaab om, at Dragør Befolkning stadig maa værne om de Ejendommeligheder, der er

Dragørs Pryd, den lune tætbebyggede Bydel omgivet af den aabne fri Natur, og at „Dragørs Fremme“, der nu er færdig med Anlægget (det eneste der mangler er en let Adgang til Stranden, enten over eller langs med Badekonsortiets Areal) maa faa Midler og Kræfter til at være med i det Arbejde, der ligger lige for Døren, Fredning af Arealet omkring Batteriet og Batteribækken, Opfyldning ved Walløes Havn og Tangkrogen, og det vigtigste, en god Spadseresti langs Stranden ud til Virdiget.

Den Glæde, Foreningen har haft af sit Arbejde for Strandstien mod Nord, vil atter gentage sig, naar den med Energi og Lyst deltager i Arbejdet for denne Sag, der vil skabe en Strandpromenade paa over 3 Kilometer fra Nord til Syd.

Wieder.

Fugleøen i Strandparken med Højen og Taarnet.

„Dragørs Fremme“s Formand, Fabrikant W. Wieder.

„Dragørs Fremme“ og Fabrikant Wieder er saa sammengroet, at man ikke kan nævne Foreningen uden at tale om dens Formand, thi ikke alene har han i 32 Aar været dens Formand, men han har været den en usædvanlig Formand, og Dragør By en god Mand.

Mange og store Opgaver har „Dragørs Fremme“ paataget sig og altid har man kunnet finde Wieder forrest i Arbejdet og forrest i Kampen for Dragørs Ve og Vel.

Wieder er glædest, naar han kan faa Lov til at arbejde i Fred og Ro, men kan han ikke det, saa er han ikke bange for at tage Kampen op, og i saadanne Tilfælde stikker han ikke sin Mening under Stolen. Som den kloge General han er, er hans Mening altid godt underbygget, og Gud naade den, der paa et Møde ved Tilraab eller Udtalelser søger at være vittig paa hans Bekostning, thi Wieder er hurtig i sin Opfattelse og rap i sine Svar.

Det er ikke faa Amagerinstitutioner og -foreninger, der i Tidens Løb har haft Bud efter Wieders Arbejdskraft, bl. a. Amagerbanken, Amagerbanen, „Dragørs Fremme“, Borgerforeningen og mange flere, men dette til Trods har han endnu Tid til at passe sin Virksomhed, sin Fabrik, hvor de landskendte Silke-Sengetæpper og Silkegardiner fremstilles.

Det er ikke alene paa Talerstolen, Wieder kan udfolde ungdommelig Vivacitet, men naar f. Eks. efter endt Møde den bekendte korte Pibe kommer frem eller de sorte Cigarer, medens Toddyen damper, og han med det for ham egne Lune fortæller om Tiderne, da han som ung Menneske kom til Dragør, da er det ikke kedeligt at være i hans Selskab.

Som Formand for Forskønnelsesforeningen har han sat sig mangt et Minde herude, som gennem kommende Slægter vil bære Vidne om hans Initiativ og for hvilken Byen og dens Befolkning skylder ham Tak. Og skulde vi i dette Jubilæumsaar udtale et Ønske, saa maa det blive dette, at han endnu i mange Aar maa have Lyst og Helbred til at bestride det ingenlunde altid lette Hverv som Foregangsmand i vort lille Samfund.

E. Worm.

